

Забаренко А.Ю.

здобувач вищої освіти

Шарова Т.М.

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри української і зарубіжної літератури

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ДЗВІНКА МАТІЯШ «МАРТА З ВУЛИЦІ СВЯТОГО МИКОЛАЯ»: ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ТЕМУ ІНКЛЮЗІЇ

Анотація. У статті акцентується увага на художній літературі, де головними героями є люди з особливими потребами. Здебільшого, робиться акцент на людях, які в житті хочуть бути щасливими та повноцінними. Дзвінка Матіяш у творі «Марта з вулиці святого Миколая» подає нам образ Поліни, яка змушена пересуватись в інвалідному візку. Однак, вона не втрачає віру в життя, постійно усміхається та насолоджується позитивним оточенням.

Ключові слова: художній простір, література інклюзії, соціалізація, проблема, особливі потреби, вади.

Література на тему інклюзії має багато переваг для читачів, які цікавляться долею людей без обмежень та з певними вадами. За даними численних досліджень, ці книги можуть допомогти пояснити інвалідність нескладною мовою, що не має жаргону. Забезпечення перспективи, відмінної від підручників, виїзних поїздок чи спостережень, література про інклюзію може полегшити страхи, що породжуються незнанням, і замінює негативні стереотипи точною інформацією.

Сьогодні питання інклюзії в художньому просторі досліджують вчені, яким не є байдужою доля людей з особливими потребами. Серед значної кількості дослідників, які вивчали означене питання слід виокремити дослідження Деркачової О., Борщевської Л., Вавіної Л. Головченко Н., Засенко В., Брязгунова І., Косатинова Е., Шарова С., Шарової Т. та ін.

Актуальним на сьогодні є питання художнього інклюзивного простору в сучасній літературі. Так, наприклад, сучасні дослідники акцентують увагу на тому, що «художній простір на тему інклюзії відтворює можливості людей з особливими потребами в ефективній соціалізації та швидкої адаптації в соціумі» [8, с. 115]. Не менш цікавою є думка про те, що «читачам важко читати твори на подібну тему, однак, сучасні письменники

констатують той факт, що тема інклюдії повинна бути максимально розкрита» [9, с. 87].

У сучасному літературознавстві творчість Дзвінки Матіяш є недослідженою. Читачі можуть лише ознайомитись із загальними дослідженнями науковців з приводу інклюдії в художньому просторі або прочитати відгуки читачі після прочитання твору «Марта з вулиці Святого Миколая». Серед цікавих відгуків, які є в Інтернеті, можна назвати відгук Ліни Павла «Приємний післясмак», Макаряк Віти «Світла книжка про незвичайну дівчинку-підлітка», Романкевич Надії «Марта», Терещенко Руслани «Світла і мила історія». Здебільшого, це відгуки анонімці або підписані певним ніком. Однак, слід акцентувати увагу на тому, що назви до власних відгуків автори добирають досить влучно: «Великий світ очима маленької дівчинки», «Дуже милий янг-едалт», «Тепла та уютна книга», «Дитяча книга, яку можуть прочитати і дорослі».

Влучними та актуальними є відгуки на твір Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая», написані Тотокольніковою К., Яковенко Я., Хіміч М., Ковтун В., Остапенко К., Гуз Ю., Кравцова І., Школьної Т. та ін. Відгуки вказаних осіб здебільшого мають позитивне сприйняття головних героїв твору та розуміння тексту.

Дзвінка Матіяш – сучасна письменниця, яка займається перекладацькою діяльністю. Творчу діяльність письменниця розпочала у 2002 р., коли переклала твір Андрія Хадановича окремою книжкою під назвою «Листи з-під ковдри» (Київ: Факт, 2002). Далі Дзвінка Матіяш перекладала таких письменників:

1. Леонід Плющ. У карнавалі історії. Свідчення (Київ: Факт, 2002).
2. Ян Твардовський. Гербарій (Київ: Грані-Т, 2008).
3. Ян Твардовський. Ще одна молитва (Київ: Грані-Т, 2009).
4. Збігнєв Подгужец. Розмови з Єжи Новосельським про мистецтво (Київ: Темпора, 2011).
5. Вітольд Шабловський. Убивця з міста абрикосів (Київ: Темпора, 2012).
6. Ришард Капусцінський. Імперія (Київ: Темпора, 2012).
7. Дорота Тераковська. Мишка (Київ: Грані-Т, 2013).
8. Дорота Тераковська. Дочка чарівниць (Львів: Видавництво Старого Лева, 2016).

Дзвінка Матіяш є авторкою значної кількості художніх творів на різну тематику. Слід акцентувати увагу на тому, що письменниця свій перший твір «Реквієм для листопаду» написала у 2005 році та видала у видавництві Київ: Факт.

Далі одна за другою виходили друком такі твори письменниці:

1. «Роман про батьківщину» (Київ: Факт, 2006).
2. «Казки П'ятинки» (Київ: Грані-Т, 2010).
3. «Історії про троянди, дощ і сіль» (Київ: Темпора, 2012).
4. «День Сніговика» (Брустурів: Discursus, 2014).
5. «Марта з вулиці Святого Миколая» (Львів: Видавництво Старого Лева, 2015).
6. «Перше Різдво» (Львів: Видавництво Старого Лева, 2016).
7. «Дорога святого Якова» (Львів: Видавництво Старого Лева, 2017).

Твір Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая» (Львів: Видавництво Старого Лева, 2015) розрахований для підлітків від 9 до 12 років та написаний українською мовою. Лінн П. наголошує на тому, що «Ця книга призначається підлітковій аудиторії, але її добре би було й почитати і старшим, аби краще зрозуміти сутність підлітка, процеси, які відбуваються протягом трансформації мізків» [3]. У книзі є ілюстрації авторства Наталі Пастушенко, виконані у чорно-білому варіанті. Загальна кількість сторінок книги складає 240, тираж 2000 примірників.

Читаючи твір Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая», можна сформувати образ дівчини-підлітка, яка шукає себе: Дівчина 13 років; Любить писати; Ніжна; Чуттєва; Любить отримувати смс; Трохи невпевнена; Насолоджується канікулами; Має купу мрій; Постійно перебуває у пошуку; Часто сумує; Багато думає; Має дорослих друзів Поліну та Карла; Швидко змінює настрої; Добре ставиться до батьків; Чесна; Делікатна; Вміє малювати; Любить стабільність; Тендітна; Надчутлива; Не хоче дорослішати [1].

Терещенко Р. так говорить про Марту: «Марта ніжна, чуттєва і трохи невпевнена. Але вона постійно в пошуку. В пошуку себе...» [6]. Відомо, що у Марти багато друзів, із якими вона постійно спілкується. Сучасні читачі так передають образ Марти та її оточення: «У неї доволі незвичайні друзі: жінка-інвалід, яка має внука, вчитель поверхом вниз, який завжди має щось до чаю та її однокласниця» [2]. Позняк О. про Марту висловлює власні думки: «Вона потребує власного простору, має гарну уяву і страждає від перепадів настрою. Але, поряд з тим, вона малює і запросто бере сюжету зі своєї голови» [4].

Романкевич Н. в образі головної героїні вбачає підлітка, а про саму книгу говорить так: «позитивна підліткова моральна книга»; «це книга про внутрішні переживання героїні стосовно змін в її житті та її близьких» [5]. Після прочитання книга може мусити читача змінити думку про деяких

людей із власного оточення, замислитися над власним життям. Це пояснюється тим, що в образі головної героїні Марти авторка закладає ідеальні риси підлітка, оскільки в її житті відбуваються зміни і вона вчиться правильно на них реагувати.

Толокольнікова К. у відгуку на книгу Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая» говорить так: «Дуже світла й щемлива книга, де в кінці усі герої знайшли своє щастя» [7]. Яковенко Я. акцентує увагу на тому, що книга є продовженням «Історії про троянди, дощ і сіль» (Київ: Темпора, 2012 р.) Однак, поряд із тим, у книзі представлено нове бачення дорослішання підлітка: «У книзі «Марта з вулиці Святого Миколая» історія майбутньої художниці набула більш розгорнутого вигляду: ми знайомимося з її друзями..., дізнаємося більше про її родину, переживаємо разом з дівчинкою підліткові проблеми невпевненості у собі, зміни настрою, пошуку самої себе [10].

Усі події, які розгортаються на сторінках твору, мають життєвість і правдоподібність. Читаючи твір, ніби перевтілюєшся в Марту і починаєш переживати усі події разом з нею. Зрозуміло, авторкою піднято ряд проблем, які підліткам важко розуміти. Однак не останнє місце в творі займають дорослі люди. Дослуховуючись до їхніх порад, міркувань, роздумів, Марта змогла знайти правильний шлях розуміння дорослого життя.

Читаючи книгу Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая» починаєш переосмислювати певні речі. Мимоволі згадуєш підлітків і намагаєшся співставити усіх їх з Мартою, оскільки у творі вона показана як вірець усієї молоді, яка самостійно прагне зрозуміти дорослі речі, пояснити їх та уникнути негараздів. Розуміючи людей з обмеженими потребами, мимоволі починаєш усвідомлювати сутність життя, бажання жити та любити.

Література

1. «Марта з вулиці Святого Миколая» – книга, у якій багато світла. URL: <https://starylev.com.ua/club/article/marta-z-vulyci-svyatogo-mykolaya-knyga-u-yakiy-bagato-svitla>.
2. Дитяча книга, яку можуть прочитати і дорослі? Відгук на твір Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая». URL: https://www.yakaboo.ua/ua/marta-z-vulici-svjatogo-mikolaja.html?gclid=Cj0KCQiA1-3yBRCmARIsAN7B4H2UkZgykO4NtOEiCLsSgftgCZKEIoTYFDBzmAYSX2Q2kYZsb5g8CN0aAsITEALw_wcB#tab-reviews.

3. Лінн П. Приємний післясмак. Відгук на твір Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая». URL: https://www.yakaboo.ua/ua/marta-z-vulici-svjatogo-mikolaja.html?gclid=Cj0KCQiA1-3yBRCmARIsAN7B4H2UkZgykO4NtOEiCLsSgftgCZKEIoTYFDBzmAYSX2Q2kYZsb5g8CN0aAslTEALw_wcB#tab-reviews.
4. Позняк О. Відгук на твір Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая». URL: <https://www.goodreads.com/book/show/26049364>
5. Романкевич Н. Марта. Відгук на твір Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая». URL: https://www.yakaboo.ua/ua/marta-z-vulici-svjatogo-mikolaja.html?gclid=Cj0KCQiA1-3yBRCmARIsAN7B4H2UkZgykO4NtOEiCLsSgftgCZKEIoTYFDBzmAYSX2Q2kYZsb5g8CN0aAslTEALw_wcB#tab-reviews.
6. Терещенко Р. Світла і мила історія. Відгук на твір Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая». URL: https://www.yakaboo.ua/ua/marta-z-vulici-svjatogo-mikolaja.html?gclid=Cj0KCQiA1-3yBRCmARIsAN7B4H2UkZgykO4NtOEiCLsSgftgCZKEIoTYFDBzmAYSX2Q2kYZsb5g8CN0aAslTEALw_wcB#tab-reviews.
7. Толокольнікова К. Відгук на твір Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая». URL: <https://www.goodreads.com/book/show/26049364>.
8. Шаров С.В., Шарова Т.М. Художній простір на тему інклюзії як засіб соціалізації в суспільстві. *Пріоритетні напрямки розвитку сучасних педагогічних та психологічних наук: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (9-10 серпня 2019 р., м. Одеса)*. 2019. С. 112–115.
9. Шарова Т. М. Художня література як засіб соціальної реабілітації людей з обмеженими можливостями. *Літні наукові підсумки 2019 року: XVIII Міжнародна науково-практична Інтернет конференція: тези доповідей (5 червня 2019 р., м. Дніпро)*. 2019. С. 84–89.
10. Яковенко Ярослава. Відгук на твір Дзвінки Матіяш «Марта з вулиці Святого Миколая». URL: <https://www.goodreads.com/book/show/26049364>.